

Az 1. kérdést illetően: „Kérjük, ismertesse a serdülőkorúakra (a 14. éves vagy annál idősebb gyermekekre) vonatkozó szülői jogok alóli főbb mentességeket (a serdülő lakóhelyének vagy ideiglenes tartózkodási helyének meghatározása, oktatás vagy vallás választása, iskolai és egyéb nyilvántartásba vétel, orvosi kezelések, munkaügyi szerződés vagy szakképzési szerződés megkötése stb.).”

Az ukrán családjogi törvény (a továbbiakban: családjogi törvény) 6. cikke szerint egy személy a nagykorúvá válásáig rendelkezik a gyermek jogállásával.

A gyermek a 14. életévének betöltéséig kiskorúnak minősül.

A gyermek 14. és 18. életéve között fiataalkorúnak minősül.

Az ukrán polgári törvénykönyv (a továbbiakban: polgári törvénykönyv) 31. cikke szerint a 14. életévét be nem töltött (kiskorú) személy jogosult:

1. önállóan kisebb háztartási ügyleteket elvégezni.

Kisebb háztartási ügyletnek minősül az, ami kielégíti az egyén háztartási szükségleteit, megfelel fizikai, szellemi vagy társadalmi fejlődésének, és csekély értéket képviselő tárgyat érint;

2. a törvény által védett szellemi és alkotó tevékenység eredményeihez fűződő személyes immateriális jogokat gyakorolni.

A kiskorú nem felelős az általa okozott károkért.

A polgári törvénykönyv 32. cikke értelmében a törvénykönyv 31. cikkében előírt ügyleteken kívül *a tizennégy és tizennyolc év közötti (fiataalkorú) személy jogosult:*

– saját keresetével, ösztöndíjával vagy egyéb jövedelmével önállóan rendelkezni,

– a törvény által védett szellemi és alkotó tevékenység eredményéhez fűződő jogokat önállóan gyakorolni,

– jogi személyben résztvevőként (alapítóként) részt venni, kivéve, ha azt törvény vagy a jogi személy alapszabálya tiltja,

– önállóan bankbetéti (bankszámla-) megállapodást kötni, és az általa a saját nevében elhelyezett letét (a számlán lévő pénzösszeg) felett rendelkezni.

A fiataalkorú személy szülei (örökbefogadó szülei) vagy gondviselője beleegyezésével más cselekményeket is végezhet.

Ahhoz, hogy a fiataalkorú gépjárművel vagy ingatlannal kapcsolatos ügyletet hajthasson végre, a szülők (örökbefogadó szülők) vagy a gondviselő közjegyző által hitelesített írásbeli hozzájárulása és a gyámhatóság engedélye szükséges.

A fiataalkorú személy a gyámhatóság és a szülők (örökbefogadó szülők) vagy a gondviselő hozzájárulásával rendelkezhet a részben vagy egészben a nevében egy pénzintézetnél mások által elhelyezett pénzeszközök felett.

Az ügylet végrehajtásához a hozzájárulást a fiataalkorú személy számára a szülőktől (örökbefogadó szülőktől), gondviselőtől vagy a gyámhatóságtól kell beszerezni a törvénynek megfelelően.

Kellően indokolt esetben a bíróság korlátozhatja a fiataalkorú azon jogát, hogy önállóan rendelkezzen keresetével, ösztöndíjával vagy egyéb jövedelmével, vagy megvonhatja tőle ezt a jogot, amennyiben a szülők (örökbefogadó szülők), a gondviselő vagy a gyámhatóság azt kéri.

Amennyiben a határozat alapjául szolgáló körülmények már nem állnak fenn, a bíróság visszavonja a fiataalkorú e jogának korlátozására vagy megvonására vonatkozó határozatát.

A fiataalkorú polgári cselekvőképességének korlátozására irányuló eljárást Ukrajna polgári perrendtartása határozza meg.

A polgári törvénykönyv 35. cikke értelmében azonban a 16. életévét betöltött és munkaszerződéssel foglalkoztatott személy, valamint egy gyermek anyjaként vagy apjaként nyilvántartott fiatalkorú személy teljes polgári cselekvőképességgel ruházható fel.

A teljes polgári jogi cselekvőképességet a gyámhatóság a szülők (örökbefogadó szülők) vagy a gondviselő írásbeli hozzájárulásával az érintett személy kérelmére hozott határozattal biztosítja, azonban hozzájárulás hiányában bírósági határozattal is biztosítható.

Teljes körű polgári cselekvőképesség biztosítható a 16. életévét betöltött és vállalkozói tevékenységet folytatni kívánó személynek.

A szülők (örökbefogadó szülők), a gondviselő vagy a gyámhatóság írásbeli hozzájárulása esetén vállalkozóként nyilvántartásba vehető. Ilyen esetben az egyén teljes polgári cselekvőképességet szerez attól a pillanattól kezdve, amikor az állam vállalkozóként nyilvántartásba vette.

A számára biztosított teljes polgári cselekvőképesség valamennyi polgári jogra és kötelezettségre kiterjed.

Ha a munkaszerződés vagy vállalkozói tevékenység megszűnik, az érintett nem veszíti el a számára biztosított teljes polgári cselekvőképességet.

A tartózkodási hely meghatározását illetően megjegyezzük, hogy a polgári törvénykönyv 313. cikke szerint a 14. életévét betöltött személynek joga van a szabad mozgáshoz és a tartózkodási hely megválasztásához Ukrajna határain belül.

A 14. életévét még be nem töltött személy csak a szülők (örökbefogadó szülők) vagy gyám beleegyezésével és kíséretében, illetve az általuk felhatalmazott személy kíséretében mozoghat Ukrajna határain belül.

Az ukrán állampolgároknak joga van akadálytalanul visszatérni Ukrajnába.

A 16. életévét betöltött személynek jogában áll szabadon utazni Ukrajna határain kívül.

A 16. életévét nem betöltött személy csak a szülők (örökbefogadó szülők) vagy a gyám beleegyezésével utazhat Ukrajnán kívülre, a szülők, a gyám vagy az általuk felhatalmazott személyek kíséretében, a törvényben meghatározott esetek kivételével.

A polgári törvénykönyv 29. cikkének második része szerint a tizennegyedik életévét betöltött személy – a törvényben meghatározott korlátozások kivételével – szabadon választhatja meg tartózkodási helyét.

A családjogi törvény 160. cikkének harmadik része hasonló rendelkezéseket tartalmaz, amelyek értelmében különélő szülők esetén a 14. életévét betöltött gyermek maga határozza meg tartózkodási helyét.

A gyermek jogai

A gyermekvédelemről szóló ukrán törvény (a továbbiakban: a törvény) 1. cikke értelmében gyermeknek a 18. életévét be nem töltött (nem nagykorú) személy minősül, hacsak a rá alkalmazandó jog szerint korábban nem szerezte meg a nagykorúakat megillető jogokat.

A gyermek mindenek felett álló érdekének biztosítása magában foglalja olyan intézkedések és döntések meghozatalát, amelyek célja a gyermek egyéni szükségleteinek kielégítése az életkorának, nemének, egészségi állapotának, fejlődési jellemzőinek, élettapasztalatának, családi, kulturális és etnikai hovatartozásának megfelelően, valamint

figyelembe véve a gyermek véleményét, amennyiben elérte azt az életkort és fejlettségi szintet, amely lehetővé teszi számára ennek kifejezését.

A törvény 9. cikke kimondja, hogy minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy szabadon kifejezze személyes véleményét, kialakítsa saját nézeteit, formálja szociális kapcsolatait és életkorának megfelelő tájékoztatást kapjon. Ez a jog magában foglalja a tájékoztatás szóbeli, írásbeli vagy egyéb formában, műalkotások, irodalom, tömegtájékoztatás, kommunikáció (számítógép, telefonhálózat stb.) vagy bármilyen más, a gyermek választásának megfelelő módon történő kérésének, megismerésének, felhasználásának, terjesztésének és megőrzésének szabadságát. Hozzáfértést kell biztosítani számára a különböző hazai és nemzetközi forrásokból származó tájékoztatáshoz és anyagokhoz, mindenekelőtt azokhoz, amelyek egészséges fizikai és szellemi fejlődésének előmozdítását, valamint szociális, szellemi és erkölcsi jóllétét szolgálják.

A gyermeknek jogában áll, hogy az állami hatóságoknak, helyi önkormányzati szervezeteknek, vállalkozásoknak, intézményeknek, szervezeteknek, tömegmédiának és ezek munkatársainak észrevételeket és javaslatokat küldjön a jogai és jogos érdekei érvényesítésével kapcsolatos tevékenységükre, nyilatkozataikra és petícióikra vonatkozóan, valamint panaszt nyújtson be a jogai és jogos érdekei megsértésével kapcsolatosan.

A törvény 12. cikke különösen előírja, hogy a gyermeki személyiség fejlődésének elsődleges alapja a családban történő nevelkedés. Mindkét szülő egyformán felelős a gyermek felneveléséért, oktatásáért és fejlődéséért. A szülőknek vagy a szülő helyett eljáró személyeknek joguk és kötelességük, hogy a gyermeket neveljék, gondoskodjanak egészségéről, fizikai, szellemi, erkölcsi fejlődéséről és oktatásáról, megfelelő feltételeket teremtsenek természetes képességeinek fejlesztéséhez, tiszteletben tartsák a gyermek méltóságát, valamint felkészítsék az önálló életre és munkára. A szülők vagy a szülő helyett eljáró személyek felelősségre vonhatók a gyermek jogainak megsértése és jogos érdekeinek korlátozása miatt az egészségügyi ellátás, a fizikai és szellemi fejlődés és oktatás tekintetében, továbbá a törvényben rögzített szülői kötelezettségek teljesítésének elmulasztása és megkerülése miatt.

Munkavállalás

A munkaszerződés megkötésével kapcsolatos kérdéseket illetően a gyermekvédelemről szóló ukrán törvény 21. cikke értelmében a gyermekmunka alkalmazására vonatkozó eljárást Ukrajna munkaügyi jogszabályai határozzák meg.

Egy gyermek 16 éves korától vállalhat munkát. A 15. életévét betöltött gyermek az egyik szülő vagy a szülők helyett eljáró személy beleegyezésével foglalkoztatható olyan munkakörben, amely nem árt egészségének és iskoláztatásának.

A 16 év alattiak esetében a munkaidő a gyermekek fejlődési és szakmai képzési igényeinek megfelelően korlátozott. Munkaidőnek minősül az az idő is, amit a gyermek a tulajdonos vagy az általa felhatalmazott szerv beleegyezésével a törvényben meghatározott munkaidőn belül szakmai képzéssel tölt.

Gyermekek nem vehetnek részt a gyermekmunka legrosszabb formáiban, nehéz fizikai munka és káros vagy veszélyes munkakörülményekkel járó munka végzésében, valamint a föld alatt végzett vagy a törvény által előírt csökkentett munkaidőt meghaladó munkában.

A gyermek csak előzetes orvosi vizsgálatot követően dolgozhat, amely alapján írásbeli orvosi véleménynek kell kimondania, hogy nincs ellenjavallat a

munkatevékenységben való részvételére, és a gyermeket 21. életéve betöltéséig megelőző jelleggel évente kötelező orvosi vizsgálatnak vetik alá.

A gyermekvédelemről szóló ukrán törvény 22. cikke szerint a 16. életévét betöltött gyermek vállalkozói tevékenységet folytathat, valamint kollektív mezőgazdasági vállalkozás és vidéki (mezőgazdasági termelői) létesítmény tagja lehet a törvényben meghatározott eljárásnak megfelelően.

Ami a fiatalkorú személlyel kötött munkaszerződést illeti, a következőket kell megjegyezni.

Az ukrán foglalkoztatási törvénykönyv (a továbbiakban: a foglalkoztatási törvénykönyv) 3. cikkének első része kimondja, hogy a foglalkoztatási jogszabályok valamennyi vállalkozás, intézmény és szervezet munkavállalóinak munkaügyi viszonyait szabályozzák, függetlenül annak tulajdoni formájától, a tevékenység típusától és ágazati hovatartozásától, továbbá az egyéni munkaszerződés keretében foglalkoztatott személyek munkaviszonyára is vonatkoznak.

A foglalkoztatási törvénykönyv 24. cikke első részének 5. pontja értelmében a munkaszerződést főszabály szerint írásban kell megkötöni. Az írásos megállapodás követelményének teljesítése kötelező, ha a munkaszerződést fiatalkorú személlyel kötik (a foglalkoztatási törvénykönyv 187. cikke).

A foglalkoztatási törvénykönyv 187. cikke kimondja, hogy a munkaviszony tekintetében a fiatalkorúak, azaz a 18. életévüket be nem töltött személyek a felnőttekkel egyenlő jogokat élveznek, azonban a foglalkoztatás védelme, a munkaidő, a szabadság és bizonyos egyéb munkakörülmények tekintetében az ukrán jog által megállapított kedvezményekben részesülnek.

A foglalkoztatási törvénykönyv 188. cikke szerint 16 éven aluli személyeket nem lehet alkalmazni.

Kivételes esetben az egyik szülő vagy a szülők helyett eljáró személy hozzájárulásával a tizenötödik életévét betöltött gyermek is foglalkoztatható.

A fiatalok termelő munka végzésére való felkészítése érdekében a 14. életév betöltését követően az általános középiskolai, szakmai (szakképzési) vagy egyetemi vagy felsőfokú műszaki oktatásra felkészítő intézményben általános iskolai, általános középiskolai vagy szakközépiskolai tanulmányokat folytató tanulókat az egyik szülő vagy a szülők helyett eljáró személy beleegyezésével a tanulmányi időn kívül alkalmazni lehet olyan könnyű munka elvégzésére, amely nem árt az egészségüknek, és nem akadályozza az oktatásukat.

A foglalkoztatási törvénykönyv 190. cikkének első és második része, valamint 192. cikke előírja, hogy 18 éven aluliakat tilos foglalkoztatni nehéz fizikai munkára, egészségre ártalmas vagy veszélyes munkakörülmények melletti vagy föld alatti munka végzésére.

Tilos továbbá 18 évesnél fiatalabb személyeket alkalmazni olyan tárgyak felemelésére és mozgatására, amelyek súlya meghaladja a számukra meghatározott határértéket.

A 18 éven aluli munkavállalókat ugyancsak tilos éjszakai, túlórák és hétvégi munkára alkalmazni.

A foglalkoztatási törvénykönyv 199. cikke szerint a fiatalkorú személy szüleinek, örökbefogadó szüleinek vagy gondviselőjének, valamint a munkaügyi jogszabályok betartásának felügyeletével és ellenőrzésével megbízott állami szerveknek és tisztviselőknek jogukban áll a fiatalkorúval kötött munkaszerződés, beleértve a határozott

idejű munkaszerződés felbontását kérni, amennyiben annak tényleges fennállása a fiatalok személyi egészségét vagy jogos érdekeit veszélyezteti.

Egészségügyi ellátás

Az ukrán egészségügyi ellátásra vonatkozó nemzeti jogszabályok alapelvei (a továbbiakban: alapelvek) 39. cikkének második része szerint a felnőttkort elérő betegnek joga van ahhoz, hogy megbízható és teljes körű tájékoztatást kapjon egészségi állapotáról, beleértve az egészségi állapotára vonatkozó orvosi dokumentumok megismerésének jogát is.

A szülőknek (örökbefogadó szülőknek), a gyámnak és a gondviselőnek joga van tájékoztatást kapni a gyermek, a gyámolt vagy a gondozásba vett személy egészségi állapotáról.

Az alapelvek 43. cikkének első és második része szerint a diagnosztikai, megelőzési célú és gyógykezelési módszerek alkalmazásához az alapelvek 39. cikkének megfelelően tájékoztatott beteg beleegyezése szükséges.

A 14 év alatti betegek (zsenge korú betegek) és a törvényben meghatározott eljárás szerint cselekvőképtelenként elismert betegek esetében az orvosi beavatkozáshoz a törvényes képviselő hozzájárulása szükséges.

A beteg vagy törvényes képviselőjének hozzájárulása az orvosi beavatkozáshoz csak abban az esetben nem szükséges, ha a beteg életét fenyegető közvetlen veszély jelei mutatkoznak, és a beleegyezést a beavatkozáshoz objektív okok miatt nem lehet magától a betegről vagy törvényes képviselőjéről beszerezni.

Az előírt rendben vizsgált, de még nem engedélyezett új megelőzési, diagnosztikai célú vagy kezelési módszerek és gyógyszerek, valamint a nem törzskönyvezett gyógyszerek csak az érintett személy írásbeli beleegyezését követően használhatók fel a kezelésére. A 14. életévét be nem töltött személy (kiskorú gyermek) esetében a fenti módszerek és eszközök a szülők vagy más törvényes képviselők írásbeli hozzájárulásával alkalmazhatók; 14 és 18 év közötti gyermek esetében az érintett írásbeli beleegyezésével és szüleinek vagy más törvényes képviselőinek írásbeli hozzájárulásával; korlátozott polgári cselekvőképességgel rendelkező személy esetében az érintett írásbeli beleegyezésével és a gondviselők írásbeli hozzájárulásával; a törvényben meghatározott eljárás szerint cselekvőképtelennek nyilvánított személy esetében törvényes képviselőjének írásbeli hozzájárulásával alkalmazhatók. Az előírt rendben vizsgált, de még nem engedélyezett megelőzési célú, diagnosztikai, valamint kezelési módszerek és gyógyszerek, valamint a nyilvántartásba nem vett gyógyszerek alkalmazásához való hozzájárulás megszerzésekor az érintett személyt és/vagy törvényes képviselőjét tájékoztatni kell a kezelés céljáról, módszereiről, mellékhatásairól, lehetséges kockázatairól és várható eredményeiről.

A betegek nem törzskönyvezett gyógyszerekhez való szélesebb körű hozzáférése érdekében irányuló programok vagy a klinikai kutatás befejezését követően a kutatási alanyok (betegek) kutatási gyógyszerhez való hozzáférést célzó programok keretében kizárólag az érintett személy írásbeli hozzájárulását követően használhatók fel kezelésre a nem törzskönyvezett gyógyszerek, valamint a törzskönyvezett gyógyszerek abban az esetben, ha a javallat nem szerepel a gyógyszer orvosi használati utasításában vagy alkalmazási előírásában. A kérdéses gyógyszerek 14 év alatti személy (kiskorú gyermek) esetében a szülő(k) vagy más törvényes képviselő(k) írásbeli hozzájárulásával alkalmazhatók; 14 és 18 év közötti gyermek esetében az érintett írásbeli hozzájárulásával és a szülő(k) vagy más törvényes képviselő(k) írásbeli hozzájárulásával; korlátozott polgári cselekvőképességgel rendelkező személy esetében az érintett írásbeli beleegyezésével és a gondviselő(i) írásbeli

hozzájárulásával; a törvényben meghatározott eljárás szerint cselekvőképtelennek nyilvánított személy esetében törvényes képviselőjének írásbeli hozzájárulásával alkalmazhatók. Az ilyen gyógyszerek alkalmazásához való hozzájárulás megszerzésekor az érintett személyt és/vagy törvényes képviselőjét teljeskörűen tájékoztatni kell a gyógyszerek céljáról, módszereiről, mellékhatásairól, lehetséges kockázatairól és várható eredményéről, valamint az alternatív kezelési lehetőségek létéről vagy hiányáról (az alapelvek 44. és 44¹. cikkének második része).

Az alapelvek 59. cikke szerint a szülők kötelesek gondoskodni gyermekük egészségéről, fizikai és szellemi fejlődéséről, valamint gondoskodni arról, hogy egészséges életmódot tartson fenn. E kötelezettség elmulasztása esetén, amennyiben ez jelentősen károsítja a gyermek egészségét, a vétkes fél az előírt módon megfosztható szülői jogaitól.

Annak érdekében, hogy a fiatalabb generáció egészséges, harmonikus fizikai és szellemi fejlődésen alapuló nevelésben részesüljön, az állam biztosítja az óvodák, bentlakásos iskolák, egészségügyi központok, szabadidőtáborok és más gyermekintézmények széles hálózatának kialakítását.

A gyermekintézményekben nevelkedő és az iskolai tanulmányokat folytató gyermekek számára biztosítják az egészség megőrzéséhez és megerősítéséhez, valamint a higiénával kapcsolatos oktatáshoz szükséges feltételeket. Az oktatási és munkakörülményeket, valamint a tevékenységek lebonyolításának módjára vonatkozó követelményeket az állami egészségügyi szakpolitika kialakítását felügyelő központi végrehajtó szervvel egyetértésben határozzák meg.

Oktatás

Az oktatásról szóló ukrán törvény 55. cikkének első, második és harmadik része kimondja, hogy a gyermek mint egyén fejlődésének elsődleges alapja a családban történő nevelés. A szülők egyenlő jogokkal és kötelezettségekkel rendelkeznek a gyermek oktatása és fejlődése tekintetében.

A tanulmányokat folytató gyermekek szüleinek jogában áll:

az oktatásban a gyermek jogait és jogos érdekeit védelmezni a jogszabályoknak megfelelően;

oktatási kérdések kapcsán az oktatási intézményekhez és az oktatási irányító szervekhez fordulni;

olyan oktatási intézményt és programot választani, amelynek jellege és formája a gyermek oktatásának biztosítására alkalmas;

részt venni az oktatási intézmény nyilvános önkormányzásában, különösen az önkormányzati testület megválasztásában való részvétel és a testület tagjaként való megválasztás révén;

előzetes tájékoztatást kapni az oktatási intézményben tervezett és nem tervezett minden pedagógiai, pszichológiai, orvosi, szociológiai tevékenységről, kutatásról, vizsgáról és pedagógiai kísérletről, és hozzájárulni a gyermek ezekben való részvételéhez;

részt venni egyéni gyermeknevelési program és/vagy egyéni tanterv kidolgozásában;

tájékozódni az oktatási intézmény tevékenységeiről, beleértve a zaklatás (megfélemlítés) áldozatai, tanúi és elkövetői számára nyújtott szociális és pszichológiai-pedagógiai szolgáltatásokat, a gyermekük (vagy az általuk törvényesen képviselt gyermek) oktatási eredményeiről, valamint az oktatási intézményben és annak oktatási tevékenységei keretében zajló oktatás minőségi értékelésének eredményeiről;

nyilatkozatot tenni az oktatási intézmény vezetőségének vagy alapítójának egy gyermekkel vagy az oktatási folyamat valamely más résztvevőjével szembeni zaklatási (megfélemlítési) ügyben;

követelni a gyermekkel vagy az oktatási folyamat bármely más résztvevőjével szembeni zaklatás (megfélemlítés) eseteinek teljes körű és pártatlan kivizsgálását.

Az oktatásban részt vevő gyermekek szülei kötelesek:

előmozdítani a gyermekekben az emberi méltóság, jogok, szabadságok és jogos érdekek, a törvények és etikai normák, a saját és mások egészsége, valamint a környezet iránti felelős hozzáállást;

elősegíteni, hogy a gyermek részt vegyen az oktatási programban és elérje az annak keretében elvárt tanulási eredményeket;

tiszteletben tartani a gyermek és az oktatási folyamat más résztvevőinek méltóságát, jogait, szabadságait és jogos érdekeit;

gondoskodni a gyermek fizikai és mentális egészségéről, előmozdítani képességeinek fejlesztését és kialakítani a gyermekben az egészséges életmódhoz szükséges készségeket;

kialakítani a gyermekben a valamennyi nép, etnikai, nemzeti, vallási csoport, a különböző politikai és vallási nézetek és kulturális hagyományok képviselői, az eltérő társadalmi származású, családi és tulajdoni helyzetben lévő emberek közötti párbeszéd és kölcsönös megértés, béke és harmónia kultúráját;

neveléssel és személyes példamutatással biztosítani a közérkölc és a közös értékek, különösen az igazság, az igazságosság, a hazaszeretet, az emberiség, a tolerancia és a kemény munka tiszteletben tartását;

tudatosítani a gyermekekben Ukrajna alkotmányának és törvényeinek tiszteletben tartásának, valamint az ország szuverenitása és területi integritása védelmezésének szükségét;

a gyermekben ápolni az Ukrajna államnyelve és állami jelképei, Ukrajna nemzeti, történelmi és kulturális értékei, valamint Ukrajna történelmi és kulturális öröksége iránti tiszteletet;

betartani az oktatási intézmény alapító okiratát és belső szabályzatait, valamint (adott esetben) az oktatási szolgáltatások nyújtására vonatkozó szerződés feltételeit;

segíteni az oktatási intézmény vezetését a zaklatási (megfélemlítési) esetek kivizsgálásában;

végrehajtani az oktatási intézményben elkövetett zaklatási (megfélemlítési) esetek kivizsgálásával foglalkozó bizottság határozatait és ajánlásait.

Valamely személy szakmai (szakképzési és műszaki) oktatási intézménybe való beiratkozása tekintetében figyelembe kell venni, hogy az ukrainai szakmai (szakképzési és műszaki) oktatási intézményekbe való felvételre vonatkozó, 2013. május 14-i 499. sz. oktatási és tudományos minisztériumi rendelettel jóváhagyott (az ukrán Igazságügyi Minisztériumnál 2013. május 29-én 823/23355. számon nyilvántartásba vett) egységes szabályzat 3.1. pontja szerint a jelentkezőknek egyéni kérelmet kell benyújtania a szakmai (szakképzési és műszaki) oktatási intézménybe való felvételüket kérve, és a kérelemben fel kell tüntetni a választott szakmát (szakterületet), oktatási formát, tartózkodási helyet stb.

A 2. kérdést illetően: „Léteznek-e olyan konkrét szabályok, amelyek a 14. életévét nem betöltött gyermek beleegyezését követelik meg bizonyos szülői döntések vagy ügyletek érvényességéhez? Különös tekintettel a családjogi törvény 160. cikkére, amely a tartózkodás és a lakóhely tekintetében a gyermek és a szülők együttes hozzájárulását írja

elő abban az esetben, ha a gyermek 10 és 14 év között van, milyen következményekkel és eljárásokkal kell számolni a gyermek és a szülők közötti nézeteltérés esetén?”

A családjogi törvény 171. cikke értelmében a gyermeknek joga van ahhoz, hogy szülei, egyéb családtagjai és a tisztviselők meghallgassák az őt személyesen érintő ügyekben, valamint a családjogi kérdésekben.

Azt a gyermeket, aki képes kifejezni véleményét, meg kell hallgatni a szülei és más személyek közötti, nevelésével és lakóhelyével kapcsolatos vita rendezése során, beleértve a szülői jogok megvonásával, a szülői jogok visszaállításával, valamint a vagyonának kezelésével kapcsolatos vitákat is.

A bíróságnak jogában áll a gyermek véleményével ellentétes határozatot hozni, amennyiben a gyermek érdekei ezt indokolják.

A 3. kérdést illetően: „Amennyiben a két szülő közös szülői felügyeleti joggal rendelkezik – úgy tudjuk, hogy Ukrajnában ez a szokásos eset a szülők családi állapotától függetlenül –, vannak-e olyan döntések vagy ügyletek, amelyeket az egyik szülő egyedül (a másik szülő előzetes beleegyezése vagy vétója nélkül) gyakorolhat? Fennáll-e a másik szülő hozzájárulásának vétele?”

A szülők kiskorú és fiatakorú gyermekeik törvényes képviselői (a polgári törvénykönyv 242. cikkének első része).

A szülők törvényes képviselői státusza azon a pozitív jogi tényálláson alapul, hogy a gyermekek a szülőktől származnak. Ugyanakkor a törvényes képviselő a szülők számára a gyermekkel kapcsolatos jogok és kötelezettségek teljes körét biztosítja, többek között a gyermekkel kapcsolatos intézkedések tekintetében gyakorolt törvényes felügyelet (gondozás) értelmében.

A családjogi törvény 121. cikke szerint az anya, az apa és a gyermek jogai és kötelezettségei azon a tényen alapulnak, hogy a gyermek a szülőktől származik, amint azt az anyakönyvezést végző állami szerv a törvény 122. és 125. cikkében meghatározott módon tanúsítja.

A családjogi törvény 141. cikke értelmében az anya és az apa azonos jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik a gyermekkel kapcsolatban, függetlenül attól, hogy összeházasodtak-e.

Az a tény, hogy a szülők elváltak vagy a gyermektől külön élnek, nincs hatással jogaik terjedelmére és nem mentesíti őket a gyermekkel szemben fennálló kötelezettségeik alól, kivéve a törvény 157. cikkének ötödik részében foglalt esetet.

A családjogi törvény 157. cikke kimondja, hogy a gyermeknevelést a szülők közösen oldják meg, kivéve a cikk ötödik részében foglalt esetet.

A különélő szülő köteles részt venni a gyermek nevelésében, és joga van személyes kapcsolatot fenntartani vele. A gyermekkel együtt élő szülő nem akadályozhatja meg a különélő szülőt abban, hogy a gyermekkel kapcsolatot tartson fenn és részt vegyen a nevelésében, amennyiben ez a fajta kapcsolattartás nem akadályozza a gyermek rendes fejlődését.

A szülők megállapodást köthetnek a különélő szülő jogainak gyakorlására és kötelezettségeinek teljesítésére vonatkozóan. Ezt a megállapodást írásban kell megkötöni és közjegyzői okiratba kell foglalni.

Ha a gyermekkel együtt élő szülő nem tartja be a megállapodást, köteles jóvátenni a másik szülőnek okozott vagyoni és erkölcsi kárt.

Az a szülő, akinek tartózkodási helyét bírósági határozat a gyermek tartózkodási helyeként határozta meg, vagy gyámhatóság véleménye ilyenként megerősítette – kivéve,

ha az említett szülőre a láthatást elrendelő határozattal és a láthatás előtt álló akadályok megszüntetésével kapcsolatosan kényszerítő intézkedések vonatkoznak – önállóan dönthet az Ukrajnán kívüli, egy hónapot meg nem haladó időtartamú ideiglenes utazásról, amelynek célja a gyermek külföldi kezelésben, oktatásban, gyermekek számára rendezett versenyen, fesztiválon, tudományos kiállításon, diákolimpián és -versenyen, környezetvédelmi, műszaki, művészeti, idegenforgalmi, kutatási vagy sporteseményen való részvétele, pihenése és gyógyulása, többek között szervezett gyermekcsoport tagjaként, továbbá – amennyiben ismeri a szülői kötelezettségeit vállaló és megfelelően teljesítő másik szülő tartózkodási helyét – ajánlott levélben tájékoztatja a másik szülőt a gyermek Ukrajnán kívülre történő ideiglenes utazásáról, az utazás céljáról, a célországról és az annak területén történő tartózkodás időtartamáról.

Az a szülő, akinek tartózkodási helyét bírósági határozat a gyermek tartózkodási helyeként határozta meg, vagy gyámhatóság véleménye ilyenként megerősítette, egyedül dönt az Ukrajnán kívüli, egy hónapos vagy annál hosszabb időtartamú ideiglenes utazásról, amelynek célja a gyermek külföldi kezelésben, oktatásban, gyermekek számára rendezett versenyen, fesztiválon, tudományos kiállításon, diákolimpián és -versenyen, környezetvédelmi, műszaki, művészeti, idegenforgalmi, kutatási vagy sporteseményen való részvétele, pihenése és gyógyulása, többek között szervezett gyermekcsoport tagjaként, amennyiben:

1. a gyermektartásdíj kifizetésében olyan hátralékok állnak fenn, amelyek összesített összege meghaladja a vonatkozó négyhavi díjfizetés összegét, amit a tartásdíj-fizetéssel kapcsolatos hátralékok meglétéről szóló igazolás tanúsít;

2. a gyermektartásdíj kifizetésében olyan hátralék áll fenn, amelyet a tartásdíj-fizetési hátralékok meglétéről szóló igazolás tanúsít, és amelynek teljes összege meghaladja a három hónapra vonatkozó kifizetések összegét, ha a tartásdíj fogyatékkal élő, súlyos perinatális idegrendszeri károsodásban, súlyos veleszületett fejlődési rendellenességben, ritka árva betegségben, onkológiai, onko-hematológiai betegségben, cerebrális parézisben, súlyos mentális zavarban, I. típusú cukorbetegségben (inzulinfüggőségben), akut vagy krónikus 4. stádiumú vesebetegségben szenvedő, vagy súlyos sérülést szenvedett és szervátültetésre szoruló, illetve palliatív ellátásra szoruló gyermek után jár, amit az egészségügyi és megelőzési intézmény orvosi tanácsadó bizottsága által, az állami egészségügyi politika kialakításáért és végrehajtásáért felelős központi végrehajtó szerv által meghatározott rendben és formában kiadott dokumentum tanúsít.

Abban az esetben, ha a különélő szülő nem kerülte ki és megfelelően teljesíti szülői kötelezettségeit, nincs hátralékban a gyermektartásdíj fizetésével, továbbá beleegyezik abba, hogy a gyermek Ukrajna területét elhagyja olyan utazás keretében, amelynek célja a gyermek külföldi kezelésben, oktatásban, gyermekek számára rendezett versenyen, fesztiválon, tudományos kiállításon, diákolimpián és -versenyen, környezetvédelmi, műszaki, művészeti, idegenforgalmi, kutatási vagy sporteseményen való részvétele, vagy pihenése és gyógyulása, többek között szervezett gyermekcsoport tagjaként, ezen hozzájárulásáról tértivevényes ajánlott levélben tájékoztatja a gyermekkel együtt élő szülőt.

Abban az esetben, ha a szülő, akivel a gyermek együtt él, az ajánlott levél kézbesítéséről szóló értesítéstől számított tíz napon belül nem ad közjegyző által hitelesített hozzájárulást a gyermek meghatározott célból történő külföldi utazásához, a különélő és tartásdíj-fizetési hátralékkal nem rendelkező szülő jogosult a bíróságtól kérni, hogy engedélyezze a gyermek külföldi utazását a másik szülő beleegyezése nélkül.

A gyermektartásdíj-fizetési hátralékra vonatkozó igazolást állami végrehajtó szerv vagy magánvégrehajtó állítja ki a törvényben meghatározott eljárásnak megfelelően.

A családjogi törvény 177. cikkének hatodik és hetedik része értelmében, ha az egyik szülő a kiskorú gyermek vagyonát érintő ügyletet hajt végre, úgy kell tekinteni, hogy a másik szülő hozzájárulásával jár el. A másik szülőnek jogában áll a bírósághoz fordulni annak érdekében, hogy a hozzájárulása nélkül megkötött ügyletet az nyilvánítsa érvénytelennek, amennyiben átlépi a kisebb háztartási ügylet korlátait.

Ahhoz, hogy a kiskorú tulajdonában lévő járművel és ingatlannal kapcsolatosan az egyik szülő ügyletet hajtson végre, a másik szülő közjegyző által hitelesített írásbeli hozzájárulása szükséges.

Az ezen rész második bekezdésében felsorolt ügyletek a szülő beleegyezése nélkül is teljesíthetők, amennyiben a szülő, aki a gyermektől legalább hat hónapig külön él, nem vesz részt a gyermek felnevelésében és nem járul hozzá a gyermek tartásához, vagy amennyiben a különélő szülő tartózkodási helye ismeretlen.

A szülők közösen döntenek a gyermek vagyonának kezeléséről, kivéve, ha a közöttük létrejött megállapodás másként rendelkezik. A szülők között a gyermek vagyonának kezelésével kapcsolatban felmerülő jogvitákat a gyámhatóság vagy a bíróság rendezheti.

A 4. kérdést illetően: „Amennyiben a gyermeket az anya kíséri, és a honvédelmi szolgálatot teljesítő apa Ukrajnában maradt, létezik-e az ukrán családjogban arra az esetre vonatkozó szabály, ha az apa nem áll rendelkezésre sürgős döntések meghozatalára (kommunikáció hiánya, háborús fogság vagy egyéb okból), amely felfüggeszti a szülői felügyeleti jogát? Ha van ilyen szabály, kérjük, ismertesse a felfüggesztés kezdeményezésére és megszüntetésére irányuló eljárást.”

Az e kérdésre vonatkozó válasz a 3. kérdésre adott válaszban található.

Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy Ukrajna jogszabályai nem teszik lehetővé a „szülői jogok felfüggesztésére” vonatkozó eljárást. A gyermek apjának vagy anyjának az állam védelmében való részvétele nem érinti a gyermekre vonatkozó jogaik és kötelezettségeik terjedelmét.

Az 5. kérdést illetően: „Amennyiben mindkét szülő életben van és szülői felügyeleti jogaiktól nem fosztották meg őket, milyen jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezik a nagyszülő, a felnőtt testvér és a mostohaszülő, ha a gyermek jelenleg vele, nem pedig a szülőkkel él?”

A családjogi törvény 257. cikke szerint a nagyszülőnek és dédszülőnek joga van a kapcsolattartáshoz unokáival és dédunokáival, valamint ahhoz, hogy részt vegyen annak felnevelésében.

A szülők vagy más személyek, akikkel a gyermek él, nem akadályozhatják a nagyszülőket vagy a dédnagyszülőket az unokák és dédunokák felnevelésével kapcsolatos jogaik gyakorlásában.

A nagyszülőnek joga van ahhoz, hogy maga védelmezze unokáit.

A nagyszülőt megilleti az a jog, hogy a gyámhatósághoz vagy a bírósághoz forduljon a kiskorú, fiatalkorú vagy munkaképtelen nagykorú unokája jogainak és érdekeinek védelme érdekében, ehhez nem kell különleges jogosultságokkal rendelkeznie. (a családjogi törvény 258. cikke).

A családjogi törvénykönyv 265. cikke értelmében a nagyszülő köteles eltartani kiskorú vagy fiatalkorú unokáját, ha annak nincs anyja vagy apja, vagy ha szülei

megalapozott okokból nem tudják biztosítani számára a megfelelő tartást, feltéve, hogy a nagyszülő anyagi támogatást tud nyújtani.

Ugyanakkor a családjogi törvény 259. cikke kimondja, hogy a testvérekre vonatkozóan törvényben meghatározott jogok és kötelezettségek a vér szerinti (fél-) testvérekre vonatkoznak.

A testvéreknek, különösen, ha külön élnek, joguk van egymással kapcsolatot tartani. Az anya, apa, nagymama, nagyapó és más személyek, akikkel a nem nagykorú testvérek együtt élnek, kötelesek elősegíteni a kapcsolattartást.

A felnőttnek joga van részt venni nem nagykorú testvére nevelésében, tartózkodási helytől függetlenül.

Ha a mostohaszülő együtt él a kiskorú vagy fiatalkorú mostohagyermekével, joga van részt venni annak nevelésében (a családjogi törvény 260. cikke).

A családjogi törvény 262. cikke értelmében a testvérnek és a mostohaszülőnek joga van ahhoz, hogy kiskorú, fiatalkorú gyermek vagy munkaképtelen nagykorú testvére vagy mostohagyermek védelmében fellépjen.

A testvérnek és a mostohaszülőnek különleges jogosultságok nélkül jogában áll a gyámhatósághoz vagy bírósághoz fordulni a kiskorú, fiatalkorú gyermek vagy munkaképtelen nagykorú testvér vagy mostohagyermek védelme érdekében.

A családjogi törvény 267. cikke szerint a felnőtt testvérek kötelesek eltartani az anyagi támogatásra szoruló kiskorú vagy fiatalkorú testvért, akinek nincs szülője vagy házastársa, vagy ha utóbbiak megalapozott okokból nem képesek a fiatalkorú számára megfelelő tartást biztosítani, feltéve, hogy a felnőtt testvér képes anyagi támogatást nyújtani.

A felnőtt testvérek kötelesek eltartani felnőtt testvérüket, ha az munkaképtelen és anyagi támogatásra szorul, továbbá nincs házastársa vagy felnőtt gyermeke, feltéve, hogy a felnőtt testvér képes anyagi támogatást nyújtani.

A családjogi törvény 268. cikke szerint a mostohaszülő köteles eltartani a vele együtt élő kiskorú vagy fiatalkorú mostohagyermeket, ha annak nincsenek szülei, nagyszülei vagy felnőtt testvérei, vagy ha ezek a személyek megalapozott okból nem képesek megfelelő tartást biztosítani számára, feltéve, hogy a mostohaszülő képes anyagi támogatást nyújtani.

A bíróság felmentheti a mostohaszülőt azon kötelezettség alól, hogy a mostohagyermeket eltartsa, vagy ezt a kötelezettséget időben korlátozhatja, különösen, ha a gyermek átmenetileg az anyjával vagy apjával él, vagy ha a gyermek anyja vagy apja rossz magatartást tanúsít a házastársi kapcsolatban.

A 6. kérdést illetően: „Abban az esetben, ha a szülők nem élnek vagy megfosztották őket szülői felügyeleti joguktól, milyen jogokkal és kötelezettségekkel rendelkeznek a nagyszülők, a felnőtt testvérek és a mostohaszülők, ha a gyermek jelenleg velük, nem pedig a szülőkkel él? ”

Az ezen kérdésre vonatkozó válasz a 5. kérdésre adott válaszban található.

Ugyanakkor figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a családjogi törvény 243. cikke értelmében az árvák és a szülői felügyelet nélkül maradt gyermekek gyámság vagy gondviselés alá kerülnek.

A 14. életévét be nem töltött gyermeket gyámság, míg a 14 és 18 év közötti gyermeket gondviselés alá veszik.

A gyámságot és a gondviselést a gyámhatóság, illetve az ukrán polgári törvénykönyvben meghatározott esetekben a bíróság rendeli el.

A gyámot vagy gondviselőt elsősorban a gyermekkel családi kapcsolatban álló személyek közül nevezik ki, figyelembe véve a közöttük fennálló személyes viszonyt, valamint azt, hogy az adott személy képes-e teljesíteni a gyám vagy a gondviselő kötelezettségeit.

A kiskorú gyámjának és a fiatalkorú gondviselőjének kijelölésekor figyelembe veszik a gyermek kívánságait (a polgári törvénykönyv 63. cikkének negyedik része).

A 7. kérdést illetően: „Az említett személyek jogainak és kötelezettségeinek érvényesítése megköveteli-e bármilyen hatósági vagy bírósági határozat meghozatalát, vagy ezek a törvény erejénél fogva érvényesek?”

Az ezen kérdésre vonatkozó válasz a 6–7. kérdésre adott válaszban található [sic].

A 8. kérdést illetően: „Amennyiben a gyermek szüleivel él, de egy nagyszülő, felnőtt testvér vagy mostohaszülő kíséretében lép be egy uniós országba, amihez mindkét szülő hozzájárulását adta, ez alapján tekinthető-e úgy, hogy a külföldön felmerülő ügyekben az adott személy jogosult a gyermek törvényes képviselőtére, vagy szüksége van-e ehhez a szülők által a szülői felügyelettel kapcsolatos ügyekre kiállított külön igazolásra vagy meghatalmazásra? Amennyiben e személyek szülői felügyeleti joga törvényileg korlátozott, kérjük, részletezze ezeket a korlátokat. Mikor szükséges szülői hozzájárulás/beleegyezés? Vannak-e a hozzájárulásra/beleegyezésre vonatkozó előírások (alaki követelmények)?”

A családjogi törvény 151. cikkének második része értelmében a szülők más személyeket is bevonhatnak a gyermek nevelésébe, és a gyermeket természetes és jogi személyek nevelésébe is adhatják.

A gyermek más személy nevelésébe adása nem mentesíti a szülőket a gyermek gondozására vonatkozó felelősségük alól. (a családjogi törvény 150. cikkének ötödik része).

A 9. kérdést illetően: „Léteznek-e szabályok az ukrán családjogban más hozzátartozók (nagynéni, nagybácsi stb.) gyermekekkel kapcsolatos jogaira és tájékoztatáshoz vagy a gyermekkel való kapcsolattartáshoz való jogot?”

Az ukrán családjogi törvény nem szabályozza az unokatestvérek, nagynéni, nagybácsi és annak unokaöccse, unokahúga vagy más rokona közötti családi kapcsolatokat (a családjogi törvény 2. cikkének negyedik része).

A 10. kérdést illetően: „A családi típusú árvaházban dolgozó szülő-nevelők, a befogadó család esetén a gondozók, nevelőszülők, valamint az árvák és a szülői felügyelet nélkül maradt gyermekek intézményi gondozását végző alkalmazottak esetében a gyermeket képviselők jogai és kötelességei a törvény erejénél fogva érvényesek, vagy szükség van-e tanúsítvány, engedély vagy bírósági kijelölés beszerzésére? Kérjük, fejtse ki az e személyek számára biztosított jogok korlátait. Miről dönthetnek a nevelőszülők, a nevelőotthonok gondviselői egymaguk, és mikor kell a szülőket bevonniuk?”

A családjogi törvény 256². cikkének második és negyedik része értelmében a gyermek nevelése és fejlődése tekintetében a törvény 150. cikkében előírt kötelezettségeket a nevelőszülők viselik.

A nevelőszülők a náluk elhelyezett gyermek törvényes képviselői, akik különleges jogosítványok nélkül járnak el gyámként vagy gondviselőként.

A családjogi törvény 256⁴. cikke szerint a befogadó család létrehozására vonatkozó határozatot kerületi szinten hozzák meg, Kijev és Szevasztopol esetében a városi kerületek szintjén, illetve (a Krími Autonóm Köztársaság köztársasági jelentőségű városaiban és a regionális jelentőségű városok esetében) a települési tanács végrehajtó bizottsága hozza meg, az ukrán minisztertanács által meghatározott módon.

A nevelőszülők és a befogadó család létrehozásáról szóló határozatot meghozó hatóság szabványmegállapodás alapján megállapodik a gyermek befogadó családnál történő elhelyezéséről.

A befogadó család létrehozásáról szóló határozatot meghozó szerv köteles ellenőrizni, hogy a nevelőszülők eleget tesznek-e a gyermekek nevelésével és támogatásával kapcsolatos feladataiknak.

Ezzel szemben a családjogi törvény 256⁶. cikkének második és negyedik része értelmében a szülő-nevelők felelősek a gyermekek neveléséért és fejlődéséért, amint azt a törvény 150. cikke előírja.

A szülő-nevelők a gyermek törvényes képviselői, akik különleges jogosítványok nélkül járnak el gyámként vagy gondviselőként.

A családjogi törvény 256⁸. cikke szerint a családtípusú gyermekotthon létrehozására vonatkozó határozatot kerületi szinten hozzák meg, Kijev és Szevasztopol esetében a városi kerületek szintjén, illetve (a Krími Autonóm Köztársaság köztársasági jelentőségű városaiban és a regionális jelentőségű városok esetében) a települési tanács végrehajtó bizottsága hozza meg, az ukrán minisztertanács által meghatározott módon.

A szülő-nevelők és a családtípusú gyermekotthon létrehozásáról szóló határozatot meghozó szerv szabványmegállapodás alapján megállapodik a családtípusú gyermekotthon tevékenységeinek megszervezéséről.

A családtípusú gyermekotthon létrehozásáról szóló határozatot meghozó szerv köteles ellenőrizni, hogy a szülő-nevelők eleget tesznek-e a gyermekek felnevelésével és eltartásával kapcsolatos feladataiknak.

Ha azonban a gyermek állandó jelleggel gyermekgondozási központban vagy egészségügyi intézményben él, a gyám és a gondviselő feladatait a gyermek vonatkozásában ezen intézmények igazgatása látja el. (a családjogi törvény 245. cikke).

A 11. kérdést illetően: „A Verhovna Rada honlapján közzétett családjogi törvény hivatalos angol fordítása az »adoptive family« kifejezést használja a »приюмна сім'я« kifejezésre. Helyes-e ezt »örökbefogadó család« helyett »nevelő családként« értelmezni, figyelembe véve, hogy az örökbefogadást a 18. fejezet szabályozza, nem pedig a 20.1. fejezet?»

Ez a fordítás nem hivatalos fordítás.

A helyes fordítás „befogadó család”, nem pedig „örökbefogadó család”.

Az ukrán jogszabályok szerint az örökbefogadás és a befogadó családnál történő elhelyezés az árvák és a szülői felügyelet nélküli gyermekek elhelyezésének különböző formái.

Így a családjogi törvény 18. fejezetének „Örökbefogadás” című 207. cikke szerint az örökbefogadás keretében az örökbefogadó leányaként vagy fiaként fogadja családjába az adott személyt, amelynek bírósági határozat szerez érvényt, kivéve a családjogi törvény 282. cikkében említett esetben.

Örökbefogadás esetén az örökbefogadott személy és a szülők, valamint az örökbefogadott és annak vér szerinti hozzátartozói között megszűnnek a személyes és vagyoni jogok és kötelezettségek.

Az örökbefogadással a gyermekkel kapcsolatos valamennyi szülői jog és kötelezettség az örökbefogadóra száll az örökbefogadott gyermek tekintetében.

Az örökbefogadással az örökbefogadottra szállnak mindazok a jogok és kötelezettségek, amelyek a gyermeket a szüleivel szemben megilletik (a családjogi törvény 232. cikkének első, negyedik és ötödik része).

A családjogi törvény befogadó családról szóló 20¹. fejezetének 256¹. cikke és 256³. cikke értelmében a befogadó család olyan család, amely önként befogad akár négy árvát vagy szülői felügyelet nélkül maradt gyermeket neveltetésük és együttélés céljából.

A nevelőszülőnél elhelyezett gyermekek 18 éves korukig élnek és nevelkednek a befogadó családban. A 18. életév betöltését követően, amennyiben általános közép fokú, szakmai (szakképzési), felsőoktatásra felkészítő szakmai vagy felsőfokú oktatási intézményben folytatják tanulmányaikat, dönthetnek úgy, hogy a tanulmányaik befejezéséig továbbra is a befogadó családban élnek és nevelkednek.

A nevelőszülőnél elhelyezett gyermeknek joga van ahhoz, hogy szüleivel és más rokonaival személyes kapcsolatot tartson fenn, kivéve, ha ez életére, egészségére és erkölcsi fejlődésére ártalmas lehet.

A 12. kérdést illetően: „Amennyiben az árva és a szülői felügyelet nélkül maradt gyermekek részére nevelőszülőt jelölnek ki, az ukrán családjog szerint szükség van-e gyám kinevezésére – ha másért nem, a nevelőszülők felügyelete céljából?”

Az ezen kérdésre vonatkozó válasz a 10. kérdésre adott válaszban található.

A 13. kérdést illetően: „Az ukrán családjog lehetővé teszi-e, hogy az – életben lévő és szülői felügyeletet gyakorló – szülők magán (vagy szerződéses) alapon nevelőszülőket jelöljenek ki? Ha igen, az ilyen nevelőszülőket is megilletik-e a gyámokat vagy nevelőszülőket a családjogi törvény 256.2. cikkének (4) bekezdése értelmében megillető jogok és kötelezettségek? Léteznek-e az ilyen meghatalmazásra vonatkozó formai követelmények (pl. hitelesítés, nyilvántartásba vétel stb.)?”

A családjogi törvény 256³. cikke értelmében a nevelőszülőnél elhelyezett gyermek olyan árva vagy szülői felügyelettől megfosztott gyermek, akinek a befogadó családdal való együttélését és nevelését megszervezték.

Az árva olyan gyermek, akinek szülei meghaltak vagy eltűntek.

A gyermek akkor minősül szülői felügyelet nélkül maradt gyermeknek, ha a szülői jogoktól való megfosztás miatt marad szülői felügyelet nélkül vagy a szülői jogoktól való megfosztás nélkül távolítják el a szüleitől; ha a szüleit eltűntnek vagy munkaképtelennek nyilvánították, halottnak nyilvánították, szülei börtönbüntetésüket töltik vagy nyomozás keretében fogva tartják őket, vagy az országos rendőrség keresi őket a tartózkodási helyükre vonatkozó információk hiánya miatt; vagy ha szülei tartós betegségben

szenvednek, ami megakadályozza őket szülői feladataik ellátásában; ez vonatkozik a családjától elszakadt gyermekekre, az elhagyott gyermekekre, az ismeretlen szülőkkel rendelkező gyermekekre, a szülők által kitagadott gyermekekre, valamint arra a gyermekekre, akinek szülei nem olyan okból nem teljesítik szülői feladataikat, amely összefüggésben állna azzal, hogy Ukrajna ideiglenesen megszállt területein vagy azon területeken tartózkodnak, ahol a nemzetbiztonság és a nemzetvédelem biztosítása, az Oroszországi Föderáció által a donyecki és luhanszki régióban elkövetett fegyveres agresszió visszafordítása és az attól való elrettentés érdekében terrorizmusellenes műveletekre és végrehajtási intézkedésekre kerül sor, továbbá vonatkozik a hajléktalan gyermekekre is (az ukrán gyermekvédelmi törvény 1. cikke).

A családjogi törvény 256². cikkének negyedik része kimondja, hogy a nevelőszülők a náluk elhelyezett gyermek törvényes képviselői, akik különleges jogosítványok nélkül járnak el gyámként vagy gondviselőként. Ez azt jelenti, hogy a befogadó család létrehozására vonatkozó döntés elegendő ahhoz, hogy a nevelőszülők hatásköreiket gyakorolhassák. További részletekért lásd a 10. kérdésre adott választ.

A 14. kérdést illetően: „A Németországba való megérkezésük az itteni hatóságoknak ellenőrizniük kell a meglévő születési anyakönyvi kivonatokat és a családi kapcsolatokra vonatkozó egyéb iratok jogszerűségét a gyermekek jogellenes elvitelének és eladásának megakadályozása érdekében, magyarázva, hogy meggyőződjenek az okmányok és iratok hitelességéről. Jelenleg van-e lehetőség arra, hogy az ukrán hatóságok ellenőrizzék és igazolják az ukrán okmányok hitelességét? Egyes esetekben egyáltalán nem állnak rendelkezésre okmányok, és Németországnak új – előzetes – dokumentumokat kell kiadnia. Módjában áll-e az ukrán hatóságoknak az ilyen helyettesítő okmányokat ellenőrizni és hitelesíteni? Mire van ehhez szükség, és mit ellenőriznek az ukrán hatóságok?”

A családi állapotra vonatkozó jogi aktusok állami nyilvántartásáról szóló ukrán törvény 1. cikkének első része és 2. cikkének második része szerint az egyén születése, származása, házasságkötése, a házasság felbontása a törvényben meghatározott esetekben, a névváltoztatás és a haláleset állami anyakönyvezéshez kötött.

Az állami anyakönyvezés az anyakönyvi eseményekre vonatkozó, az egyén személyes adatait tartalmazó, bizalmas és nyilvánosságra nem hozható információkat tartalmazó anyakönyvi bejegyzések nyilvántartásba vételével történik (a törvény 9. cikkének második és harmadik része).

Az anyakönyvi események állami nyilvántartásba vételéről az állami anyakönyvezést végző hatóságok megfelelő kivonatot állítanak ki.

Az anyakönyvi kivonatok kiállításához szükséges formanyomtatványokat az ukrán minisztertanács által jóváhagyott minták és azok leírásai alapján készítik el, a törvény 18. cikkének első részében meghatározottak szerint.

Így a kivonatok kiállításához szükséges formanyomtatvány-mintákat az ukrán minisztertanács 2010. július 10-i 1025. számú, az anyakönyvi bejegyzések mintáinak, az anyakönyvi kivonatok leírásának és formanyomtatvány-mintáinak jóváhagyásáról szóló határozata hagyta jóvá.

A születési anyakönyvi kivonat mintája tartalmazza például a gyermekekre és a szülőkre vonatkozó információkat, az anyakönyvi kivonatot kiállító állami anyakönyvi

hivatal megnevezését, a vezető anyakönyvvezető vezetéknevét és utóneveinek kezdőbetűit, valamint az adott hivatal pecsétjének lenyomatát.

Ukrajna a külföldön felhasználásra kerülő közokiratok konzuli hitelesítésének mellőzéséről szóló 1961. évi egyezmény részes állama.

Ukrajna igazságügyi minisztériuma az egyik olyan szerv, amely a külföldön felhasználásra kerülő közokiratok hitelesítésének mellőzéséről szóló egyezmény által előírt Apostille tanúsítvány elhelyezésére vonatkozó hatáskör engedélyezéséről szóló, 2003. január 18-i 61. sz. ukrán minisztertanácsi határozatnak megfelelően Apostille kiállítására jogosult, nevezetesen az igazságszolgáltatás és a bíróságok által, valamint az ukrán közjegyzők által kiállított okmányokon.

Tehát az Apostille-t tartalmazó dokumentum nem igényel további hitelesítést vagy ellenőrzést, és az egyezmény bármely más részes államában felhasználható.

Nem létezik más eljárás az anyakönyvezéssel kapcsolatos okiratok hitelességének ellenőrzésére.

Az Apostille tanúsítvány elhelyezésére szolgáló elektronikus szolgáltatás bevezetésével kapcsolatos kérdésekről szóló, 2015. november 4-i 890. sz. ukrán minisztertanácsi határozat Ukrainában létrehozta az Apostille tanúsítványok elektronikus nyilvántartását (a továbbiakban: nyilvántartás) és megállapította, hogy a hivatalos okmányokon szereplő Apostille-t a külföldön felhasználásra kerülő közokiratok hitelesítésének mellőzéséről szóló egyezményben megadott mintának megfelelő elektronikus dokumentum formájában a nyilvántartó szoftvereszközeinek felhasználásával helyezik el és töltik ki.

A nyilvántartás vezetéséhez olyan hardver- és szoftvereszközöket alkalmaznak, amelyek az Apostille-t elektronikus dokumentum formájában hozzák létre, a nyilvántartásban szereplő információkat védik a jogosulatlan tevékenységekkel szemben, és biztosítják a nyilvántartásba vett bejegyzések kereshetőségét és adatok szolgáltatását a nyilvántartásból.

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy egy dokumentumon elhelyezett Apostille tanúsítványról ingyenesen tájékoztatást kapjon a nyilvántartásból a <https://apostille.minjust.gov.ua/> honlapon keresztül.

A dokumentumon elhelyezett Apostille az adatnyilvántartásban a nyilvántartási szám és a kiállítás dátuma alapján kereshető. A nyilvántartásban az adott Apostille tanúsítványra vonatkozó adatokkal elvégzett keresés eredményeként az adatok az elhelyezett Apostille képének formájában jelennek meg.

Jelenleg az ukrán kormány ellenőrzése alatt álló területen anyakönyvezést végző valamennyi szervezeti egység elfogad a fent említett jogszabályi követelményekkel összhangban lévő anyakönyvi okmányokat Apostille tanúsítvány elhelyezése céljából.

[a korábbi mondat ismétlése]

A bírósági határozatok a bírósági határozatok egységes állami nyilvántartásának állami információs rendszerén keresztül érhetők el a <https://reyestr.court.gov.ua> linken keresztül.

A közjegyzői hitelesítéssel ellátott dokumentumot tartalmazó, különleges formátumban kiállított közjegyzői okiratok hitelességét bárki ellenőrizheti a <https://rnb.nais.gov.ua> linken található, szabad hozzáférésű honlapon keresztül.

A hadiállapot idején felmerülő közjegyzői kérdésekről szóló, 2022. február 28-i 164. sz. ukrán minisztertanácsi (módosított) határozat első pontjának 3. alpontjával összhangban a meghatalmazás hitelesítése – kivéve az ingatlan, a befejezetlen építési tárgy

vagy egy jövőbeli ingatlanra vonatkozó tulajdonjog (a továbbiakban: ingatlan) elidegenítésének jogára, a banknál vagy más pénzügyi intézménynél vezetett számlán lévő pénzeszközökre, valamint gépjárművekre három hónapot meghaladó időtartamban, értékpapírok, vállalati jogok kezelésére és elidegenítésére, valamint egyéni banki széfhez való hozzáférés jogára vonatkozó meghatalmazást –, valamint a gyermek ideiglenes külföldre való távozásának engedélyezése iránti kérelem esetében az aláírás hitelesítése üres papírlapon, külön közjegyzői okirati kellékek alkalmazása nélkül történik, a közjegyző alábbi számítógépesített adatainak feltüntetésével: Ukrajna állami címere, vezetéknév, utónév, apai név (ha van ilyen), a közjegyzői iroda elnevezése (közjegyző esetében), a közjegyzői körzet neve (magán közjegyző esetében), a közjegyzői tevékenység folytatására való jogosultság igazolásának száma, munkahelyi cím, telefonszám és e-mail-cím. Az üres papírlapon hitelesített meghatalmazás érvényességének ellenőrzése érdekében az érintett személy a dokumentum másolatával együtt az illetékes közjegyzőhöz fordul, akinek két munkanapon belül ki kell állítania a meghatalmazás hitelességét megerősítő vagy megtagadó igazolást.

A további kérdésekre adott válaszok

Az első kérdést illetően

Az ukrán polgári törvénykönyv (a továbbiakban: polgári törvénykönyv) 242. cikke szerint a szülők (örökbefogadó szülők) kiskorú és fiatakorú gyermekeik törvényes képviselői. Ugyanakkor a gyermek bizonyos mértékű cselekvőképességének megszerzése nem fosztja meg a szülőket a törvényes képviselői jogállástól. A szülők képviseleti jogkörének tartalma és terjedelme azonban a gyermek cselekvőképességének terjedelmétől függ, beleértve azt is, hogy a gyermek milyen mértékben van tisztában a cselekményeiből vagy a cselekményei elmaradásából eredő lehetséges jogi következményekkel.

Míg tehát a szülők a kiskorú gyermek érdekeit teljeskörűen képviselik, és a gyermek nevében és érdekében a kisebb háztartási ügyletek és a szellemi alkotói tevékenység eredményeihez fűződő személyes nem vagyoni jogok gyakorlására irányuló ügyletek kivételével minden ügyletet végrehajtanak (a polgári törvénykönyv 31. cikke), a fiatakorúak a polgári törvénykönyv 32. cikke alapján az ügyletek túlnyomó többségét saját maguk bonyolítják le.

A fiatakorú személy szülei nem hajtanak végre ügyleteket a fiatakorú gyermek nevében, hanem csak hozzájárulásukat adják ezekhez. Magyarán, az ilyen ügyletek végrehajtása során az egyik fél nem hajt végre ügyletet a másik fél nevében.

Például a számlavezetést végző pénzforgalmi szolgáltatók számlanyitási és -megszüntetési eljárására vonatkozó, az Ukrán Nemzeti Bank igazgatótanácsának 2022. július 29-i 162. számú határozatával jóváhagyott utasítások 61. pontja értelmében a bank a törvényes képviselő – szülő (örökbefogadó szülő, szülő-nevelő) vagy gyám, az utasítások V. szakaszának 60. pontjában leírt eljárás szerint – kérésére a kiskorú (14 évesnél fiatalabb) gyermek nevére nyit folyószámlát, azzal a feltétellel, hogy a kiskorú törvényes képviselője bemutatja saját útlevelét vagy egyéb személyazonosító okmányát, amely lehetővé teszi a törvényes képviselő azonosítását, valamint bemutat a bank számára a kiskorú gyermek azonosítását lehetővé tevő okmányokat, például a kiskorú születési anyakönyvi kivonatát vagy a személyazonosságát igazoló egyéb okmányt.

A hivatkozott útmutató 62. pontja alapján azonban a bank az útmutató V. szakaszának 60. pontjában leírt eljárás szerint nyit folyószámlát az olyan 14 és 18 év közötti fiatakorú személy számára, aki nem rendelkezik számlával a banknál.

A fiatakorú személynek joga van az általa a saját nevében nyitott számlára elhelyezett pénzeszközök, valamint a számlájára befizetett munkabér (díjazás), ösztöndíj vagy egyéb jövedelem felett önállóan rendelkezni.

A fiatakorú a gyámhatóság és a szülők (örökbefogadó szülők) vagy gondviselők hozzájárulásával elidegenítheti a folyószámlájára más személy által elhelyezett pénzeszközöket.

A második kérdést illetően

Az ukrán családjogi törvény (a továbbiakban: családjogi törvény) 160. cikke értelmében a 10. életévét be nem töltött gyermek tartózkodási helyét a szülők együttesen határozzák meg.

A 10. életévét betöltött gyermek tartózkodási helyét a szülők és a gyermek közös megegyezéssel határozzák meg.

Ha a szülők külön élnek, a 14. életévét betöltött gyermek tartózkodási helyét maga a gyermek határozza meg.

Ugyanakkor a családjogi törvény 171. cikke értelmében a gyermeknek joga van ahhoz, hogy szülei, más családtagjai és a tisztviselők meghallgassák az őt személyesen érintő ügyekben, valamint családjogi kérdésekben.

Azt a gyermeket, aki képes kifejezni véleményét, meg kell hallgatni a szülei és más személyek közötti, nevelésével és tartózkodási helyével kapcsolatos vita rendezése során, beleértve a szülői jogok megvonásával, a szülői jogok visszaállításával, valamint a vagyonának kezelésével kapcsolatos vitákat is.

A bíróságnak jogában áll a gyermek véleményével ellentétes határozatot hozni, amennyiben a gyermek érdekei ezt indokolják.

Ugyanakkor a fentiek fényében érdemes megjegyezni, hogy különbséget kell tenni a gyermek véleményének figyelembevétele és a gyermek beleegyezése között. Az előző esetben a bíróság a gyermek véleményétől eltérő határozatot hozhat, az utóbbi esetben pedig csak a gyermek hozzájárulásával hozhat határozatot.

A gyermek kötelező hozzájárulásának példaként hivatkozhatunk a családjogi törvény 160. cikkének második tagmondatában foglalt rendelkezésre, amely szerint – mint korábban említettük – a 10. életévét betöltött gyermek tartózkodási helyét a szülők és maga a gyermek közös megegyezéssel döntenek el.

Az eljárási szempontokat illetően érdemes figyelembe venni azt is, hogy a bíróság a vonatkozó határozatok meghozatala során minden egyes esetben figyelembe veszi az ügyben fennálló összes körülményt, és az azok rendszerszintű összefüggésére vonatkozó jogszabályi rendelkezések alapján jár el.

A harmadik kérdést illetően

A nemzeti jogszabályok szerint a nők és a férfiak egyenlő jogokkal és kötelezettségekkel rendelkeznek a családi kapcsolatok, a házasság és a család tekintetében (a családjogi törvény 7. cikkének hatodik része).

A szülőknek a gyermek vonatkozásában viselt egyenlőségének említett elvét tükröző rendelkezések a korábban feltett harmadik kérdésre adott válaszban szerepelnek (*A 3. kérdést illetően*: „Amennyiben a két szülő közös felügyeleti joggal rendelkezik – úgy tudjuk, hogy Ukrajnában ez a szokásos eset a szülők családi állapotától függetlenül –, vannak-e olyan döntések vagy ügyletek, amelyeket az egyik szülő önállóan [a másik szülő előzetes beleegyezése vagy vétőjoga nélkül] meghozhat? Fennáll-e a másik szülő hozzájárulásának vétele?”).

Hasonlóképpen felhívjuk a figyelmet arra, hogy a gyermek családi neveltetésének folyamata számos olyan kérdést foglal magában, amelyeket vagy a két szülő együtt, vagy az egyik szülő a másik hozzájárulásával vagy hallgatólagos beleegyezésével old meg. Ugyanakkor abból kell kiindulni, hogy a szülők a gyermek érdekeinek tiszteletben tartásával járnak el.

A negyedik kérdést illetően

A polgári törvénykönyv 242. cikke értelmében a gyám a kiskorú gyermek vagy a cselekvőképtelenként elismert személy törvényes képviselője. Az ukrán jogszabályok nem biztosítanak a nagyszülők vagy a nagykorú testvérek számára felhatalmazást, hogy törvényes képviselőként járjanak el, ehhez megfelelő intézkedéseket kell tenniük a gyámság vagy a gondviselői jogállás elrendelése érdekében. Azonban felhívjuk a figyelmet, hogy ha okkal feltételezhető, hogy a szülő/gyám visszaél a jogaival vagy kötelezettségeivel, és/vagy ennek következtében a gyermek jogai sérülnek, alkalmazni lehet a gyermek mindenek felett álló érdekét – a törvény értelmében a családjog fontos alapelvét – védő eljárást.

Így a családjogi törvény 258. cikke szabályozza a nagyszülőknek az unokáik védelmével kapcsolatos jogait, és kimondja, hogy a nagyszülőknek joguk van ahhoz, hogy unokáik védelmében fellépjenek.

A nagyszülőknek joguk van ahhoz, hogy a kiskorú és fiatalkorú gyermek, vagy munkaképtelen nagykorú unokáik jogainak és érdekeinek védelme érdekében e tekintetben különleges jogosítványok nélkül a gyámhatósághoz vagy a bírósághoz forduljanak.

A testvérnek és a mostohaszülőnek joga van kiskorú, fiatalkorú vagy munkaképtelen nagykorú testvére vagy mostohagyermek védelme érdekében fellépni.

A testvérnek és a mostohaszülőnek jogában áll különleges jogosítványok nélkül a gyámhatósághoz vagy a bírósághoz fordulni a kiskorú, fiatalkorú gyermek vagy munkaképtelen nagykorú testvér vagy mostohagyermek védelme érdekében (a polgári törvénykönyv 262. cikke).